

*Les connexions d'Antoni Gaudí amb la restauració
de la basílica de Santa Maria de Ripoll*

Beli Artigas Coll

Sobre l'arquitecte Antoni Gaudí i Cornet (Reus, 25 de juny de 1852 - Barcelona, 10 de juny de 1926) s'han fet nombroses investigacions, s'han publicat múltiples llibres i incomptables articles, així com ha estat protagonista d'especulacions, misteris, tòpics i adjudicacions, i d'històries, que, en alguns casos, són tan inversemblants que no cal ni tenir en compte, i altres, que, amb documentació i coneixement, es poden contrastar amb més o menys eficàcia.

Aquest gran interès mundial per la figura i l'obra de l'arquitecte català va tenir el seu punt àlgid l'any 2002 amb l'organització d'un complet *Any Gaudí*, reconeixement que ha anat creixent al llarg d'aquests darrers vint anys i que actualment s'ha vist plasmat en la gran mostra "Gaudí, foc i cendres", organitzada pel MNAC de Barcelona. Una fama que hauria de servir per trobar recursos que permetessin continuar investigant sobre l'arquitecte, així com per revisar a fons tant la biografia com el conjunt d'obres creades per aquest personatge de ment privilegiada que molts han qualificat de geni.

Es pot tenir la idea errònia que sobre la figura de Gaudí ja se sap tot, que el seu catàleg d'obres està tancat, que no és possible l'existència de projectes encara per descobrir. Hi ha qui intenta, matusserament, adjudicar a Antoni Gaudí obres d'altres arquitectes, autories que fins a aquell moment no havien estat mai qüestionades.

Un exemple d'això el tenim en la figura de Francesc Berenguer i Mestres (Reus, 21 de juliol de 1866 - Barcelona, 8 de febrer de 1914), arquitecte modernista que, tot i que per diverses raons no va poder obtenir el títol oficial, va exercir com a tal gràcies al fet que altres facultatius firmaven els seus projectes. Gran col·laborador de Gaudí, entre les seves obres trobem el convent i església de Sant Josep de la Muntanya, la casa Burés o el Centre Moral de Gràcia, tots a Barcelona, així com l'edifici de l'escola i alguns habitatges de la Colònia Güell a Santa Coloma de Cervelló. Sobre l'autoria d'aquests projectes, no hi ha dubtes ni especulacions, tot al contrari del que passa amb altres edificis de Berenguer, que encara hi ha algú que insisteix a adjudicar-los a Antoni Gaudí, tot i que la premsa del moment, i sense que Gaudí ni els seus contemporanis ho corregessin, els atribueix directament a Berenguer. Em refereixo al Cellar Güell de Garraf del 1897 i a la capella del Santíssim Sagrament de l'església de Sant Joan de Gràcia, obra del 1909.

Sobre el primer, en el *Calendari Català per 1898* es fa un "inventari" del moviment artístic del 1897 i llegim: "Només en Berenguer ha fet una construcció original en els cellers de Garraf, propietat de D. Eusebi Güell."

A aquesta notícia en segueixen moltes d'altres, sempre amb la mateixa autoria, com per exemple el que es diu en l'article que es publica a la revista *Hojas Selectas* de desembre del 1904, "Sitjes, el Cau Ferrat y las costas de Garraf", firmat per Antonio García Llansó, en el qual llegim: "Un tanto separada de la villa [...] Cuadra de Garraf, perteneciente a un prócer catalán, D. Eusebio Güell [...]. Su espíritu amplio y emprendedor ha permitido a un arquitecto de Valía, don Francisco Berenguer, inspirándose en los conceptos sus-

tentados por su maestro, el señor Gaudí, levantara, junto a la atalaya de Garraf, un conjunto de construcciones de carácter medieval, aplicadas a los usos y necesidades de una granja moderna.”

I si ens referim a la capella del Santíssim, projecte que fa pocs anys va ser notícia a la premsa per la seva “nova adjudicació” atorgada a Gaudí per part d’experts en la seva obra que no van aportar cap document que ho corroborés, en un article publicat a *El Correo Catalán* del 15 d’octubre de 1915, llegim: “El altar del Santísimo Sacramento de la parroquia de San Juan ha sido objeto de una notable restauración, bajo la competente dirección del arquitecto S. Berenguer, del escultor Camps y de los hábiles decoradores, sucesores de A. Oliva. El altar tiene planta de hemiciclo, siguiendo la forma del ábside, lo constituyen dos grupos de ángeles dispuestos: en dos hileras entorno al tabernáculo: en la parte superior están en actitud de adoración y sin policromas y en la inferior en forma de querubín y dorados. La sagrada mesa es de mármol blanco, tiene igualmente forma circular convexa. Las bóvedas han sido decoradas con mosaicos en armonía con las ventanas del templo.”

Així doncs, i per tancar aquest capítol, en cap dels dos casos no s’anomena Antoni Gaudí com a autor dels projectes, atribució que li serà donada molts anys més tard.

Si en molts casos ens basem en l’hemeroteca com a font fiable dels nostres estudis, no entenc el perquè en aquests casos ha de ser diferent.

QUINA RELACIÓ EXISTEIX ENTRE ANTONI GAUDÍ I L’ALTAR MAJOR DEL MONESTIR DE SANTA MARIA DE RIPOLL?

Però si ja em sobten aquestes adjudicacions “interessades”, així com el silenci dels experts en Gaudí a l’hora de posicionar-se a favor d’alguna de les dues opcions, encara em crida més l’atenció la falta d’interès per incorporar, o retirar definitivament, del catàleg de Gaudí, altres projectes com el que tractaré a continuació.

Ja fa uns anys, revisant l'hemeroteca per trobar certa informació sobre Antoni Gaudí, vaig arribar casualment a una notícia que, per desconeguda, em va cridar l'atenció i em va suposar una nova investigació.

A *La Vanguardia* del 20 de març de 1889 es publicà una petita nota que deia: “El arquitecto D. Antoni Gaudí se ha encargado de las obras del altar mayor de la iglesia de Santa Maria de Ripoll que se está restaurando.”

Aquesta mateixa informació també es publicà un dia més tard, el 21 de març, a la premsa gironina, *La Nueva Lucha*, i es repetí en altres publicacions espanyoles com *La Voz del Pirineo* (30.III.1889) o *El Posibilista* (31.III.1889).

Al setmanari *El Ripollés*, publicat a Ripoll, escenari protagonista d'aquest article, el dia 24 de març de 1889 també es parlava sobre aquesta col·laboració d'Antoni Gaudí en la restauració de l'església de Ripoll: “El altar mayor de la iglesia de Santa María de Ripoll será obra del distinguido arquitecto D. Antonio Gaudí, a quien se ha encargado este importante trabajo. Se destina para sufragar los gastos correspondientes al coro del mencionado altar, que recordará el magnífico que había habido, el donativo de la Reina Regente con otras cantidades, ofrenda de personas amantes del arte y de las tradiciones de nuestra tierra.”

Al diari *La Dinastía* del 4 d'abril de 1889, es repeteix el que s'havia publicat uns dies abans: “Aplazado para el venidero año la ceremonia de consagración del cenovio de Santa Maria de Ripoll. El altar mayor de esta basílica será obra del arquitecto don Antonio Gaudí. [...]”

La informació sembla clara i contundent. Durant el mes de març i abril del 1889, Antoni Gaudí treballava en el disseny del nou altar major de la basílica de Ripoll.

Revisant els principals llibres sobre l'arquitecte reusenc, així com els estudis que existeixen sobre la restauració-reconstrucció del monestir de Santa Maria de Ripoll, no vaig trobar cap referència a aquesta col·laboració, fet que em suposa tot un misteri i un repte per

Imatge de l'altar major de Santa Maria de Ripoll al començament del segle XX, projecte que podria ser obra d'Antoni Gaudí (Fotografia: Samsot y Missé H° Barna)

descobrir. Va treballar a Ripoll, Gaudí? O tan sols va ser una notícia falsa que va córrer per les redaccions del moment?

Potser l'atribució de Gaudí com a autor del projecte de l'altar va ser un error, però tampoc no he localitzat cap nota en la qual l'arquitecte, en aquells anys en ple auge de la seva carrera professional, rectifiqui aquesta notícia, un fet que potser no ens serveix per donar total credibilitat a la informació, però em fa pensar que no la podem deixar de banda.

Quan, l'any 1885, el monestir de Santa Maria de Ripoll va passar a ser propietat de la diòcesi de Vic, el bisbe de la ciutat, Josep Morgades i Gili (1826 - 1901), es va posar com a objectiu reconstruir les ruïnes del que havia estat un dels principals centres benedictins de Catalunya. Conscient que es tractava d'un procés llarg i costós, a començament del 1886 Morgades va encarregar aquestes obres als reconeguts arquitectes Elies Rogent i Amat (Barcelona, 1821 - 1897) i Josep Artigas i Ramoneda (+1911), arquitecte diocesà de Vic. Ja durant el mes de febrer del 1886, el bisbe Morgades va reunir a Barcelona una junta conformada per personatges destacats de la societat catalana, per tal de trobar el finançament que permetés la realització d'aquest ambiciós projecte.

Entre els noms d'aquesta junta, trobem els de persones que, d'una manera o altra, tenien relació directa amb Antoni Gaudí. El primer era el president de la junta i arquitecte director de la reconstrucció, Elies Rogent, que fou director i professor de Gaudí durant la seva etapa com a estudiant d'arquitectura a la Universitat de Barcelona. La història diu que, quan el 4 de gener de 1878, Rogent va expedir el títol d'arquitecte a Gaudí, va dir: "No sé si hem donat el títol a un boig o a un geni. El temps ens ho dirà."

També destaca la presència d'Eusebi Güell i Bacigalupi (1846 - 1918), el gran mentor de Gaudí d'ençà que es van conèixer l'any 1878, i per al qual aquell mateix any 1886 ja havia realitzat diversos encàrrecs com el Palau Güell o la Finca Güell, aquesta molt relacionada amb un altre membre de la junta, mossèn Jacint Verdaguer (1845 - 1902), poeta català, amic personal de Gaudí i l'obra del qual,

L'Atlàntida, va inspirar a l'arquitecte el disseny i els elements decoratius i simbòlics del seu particular Jardí de les Hespèrides recreat a la Finca Güell de Barcelona entre el 1884 i el 1887. El mateix Verdaguer, el 22 de novembre de 1884 demanà al seu íntim amic, el canonge Jaume Collell Vancells (1846 - 1932), una inscripció llatina per a la font d'Hèrcules i el drac que Gaudí construïa al jardí de la finca dels Güell. El nom de Collell també està íntimament relacionat amb la reconstrucció de Santa Maria de Ripoll, ja que ell va ser la persona designada pel bisbe Morgades per encarregar-se de totes les gestions que suposava aquest magne projecte, la primera etapa del qual finalitzà el 2 de juliol de 1893, dia en què es va consagrar de nou la basílica.

L'amistat entre Verdaguer, Collell i Gaudí venia de més lluny. El 17 i 18 de maig de 1882 tots tres van formar part d'una excursió a les ruïnes de Poblet, juntament amb altres intel·lectuals catalans, amb alguns dels quals tornarien a coincidir un any més tard, durant el mes de juny del 1883, en el viatge a les ciutats nord-catalanes de Banyuls, Elna i Perpinyà. Així doncs, no és estrany que durant les seves trobades parlessin i debatessin sobre la restauració del monestir de Ripoll, fins al punt que Verdaguer i Collell proposessin Gaudí per al disseny de l'altar principal de l'església de Santa Maria.

Tot i que parlem de la col·laboració de Gaudí en el disseny de l'altar major a partir del 1889, anys abans aquest punt principal de la basílica ja havia estat pensat pel director de les obres, Elies Rogent. Entre els elements decoratius que s'hi van col·locar, destaca el bell mosaic de la Mare de Déu de Ripoll, sorgida d'un quadre realitzat pel pintor Enric Serra l'any 1886, i que seria copiat en mosaic pels reconeguts tallers vaticans, com un regal del papa Lleó XIII al monestir per tal de donar suport papal a aquesta reconstrucció.

El frontal nou de l'altar major es va inspirar en l'altar de l'església de Sant Pere de Ripoll, temple que es va tancar al culte en consagrar-se el nou monestir. La peça principal va ser un relleu escultòric de fusta datat al segle XII, que, tot i que en aquells anys

Altar major i cimbori. Treballs conjunts de Gaudí, Rubió i el pintor Joan Llimona
(Fotografia: Guilera)

de reforma va ser tret de l'església de Sant Pere, es creu que, en origen, procedia de l'antic monestir de Ripoll. Després de l'incendi que va patir la basílica de Santa Maria durant la Guerra Civil, la peça va ser recuperada, restaurada i actualment es conserva al Museu Episcopal de Vic.

A *La Veu del Montserrat* de l'1 de desembre de 1888, tres mesos abans de la notícia de *La Vanguardia* sobre l'autoria de Gaudí en el disseny de l'altar, llegim una crònica sobre els treballs de restauració al monestir de Ripoll. S'hi parla de la visita del bisbe a les obres, juntament amb l'arquitecte director Elies Rogent, i el jove arquitecte Francesc Rogent i Amigó, amb un grup d'especialistes que estudiaven els escassos fragments de mosaic del segle XI que es conservaven i així "assolir una reconstrucció aproximada (per al quadrat central del creuer), un encàrrec que se li va fer a l'artista Sr. Pellarin, autor de mosaic de la cripta de la Sagrada Família de Barcelona".

Pocs dies més tard, a la mateixa *La Veu del Montserrat*, es publica una nova nota, repetida el 6 de gener de 1889 a *Lo Catalanista*: "En lo Monestir de Ripoll van seguint las obras, encar que s'ha reduhit ja la brigada de treballadors. Lo frontó s'està acabant y ab ell quedarà terminada la restauració de la massa del edifici. [...] Practicadas ja las excavacions necessàrias en lo presbiteri, pera descubrir tots los vestigis de las primitivas iglésias de Ripoll, y no haventse trobat més que las sepulturas que ja mencionàrem dias passats, s'ha precedit a terraplenar tot lo alt del crehuer, pera colocarhi'l paviment de mosaich, reproducció del antich que hi havia del temps de Abat Oliva. Aquest mosaich ja té qui'l costreja, y sa execusió's confia al artista Pellarin, que té acreditada sa perícia ab paviments com lo de la cripta de la Sagrada Família de Barcelona."

L'artista Luigi (Luis) Pellarin fou un expert en l'art del mosaic romà i venecià. Procedent d'Itàlia, possiblement membre de la família del reconegut mestre mosaístic Pietro Pellerin, del Friül, Piemont, va arribar a Barcelona durant la dècada dels anys vuitanta del segle XIX i va obrir botiga al carrer de Valldonzella, número 25.

Aquí realitzà diversos treballs, entre els quals destaca la col·laboració amb l'arquitecte Joan Martorell en els paviments de l'església de les Saleses, al passeig de Sant Joan de Barcelona.

Segons afirmava el Dr. Joan Bassegoda, Antoni Gaudí, deixeble, col·laborador i amic de Martorell, també va participar en el disseny d'alguns punts d'aquest projecte, i va dur a terme el disseny de l'entorn central del sostre de l'església. Fou el mateix Martorell qui va recomanar Gaudí com a nou director de les obres del Temple Expiatori de la Sagrada Família, projecte que va agafar oficialment el 3 de novembre de 1883, substituint en el càrrec Francesc de Paula del Villar, el qual ja havia deixat a mig fer la cripta de la basílica, espai que anys més tard fou decorat amb mosaics realitzats pel mateix Pellarin.

Sobre aquest artesà hem trobat poca informació i no s'hi menciona la seva participació en el paviment de Santa Maria de Ripoll. Les poques referències s'han publicat a la tesi doctoral *La Rinascita dell'arte musiva in epoca moderna in Europa. La tradizione del mosaico in Italia, in Spagna e in Inghilterra*, de la historiadora de l'art italiana, la Dra. Ottobrina Voccoli, presentada l'any 2010 a la Universitat de Barcelona, i al llibre *Tessel·la a tessell·la. Els mosaïcistes del taller de Sant-Yago Padrós*, d'Ana Fernández Álvarez, publicat l'any 2010 per la Fundació Torre del Palau.

L'any 1876 l'arquitecte Joan Torras Guardiola dissenya la nova església per al col·legi de les religioses de Jesús Maria al poble de Sant Andreu de Palomar. I deixa en mans del seu alumne, Antoni Gaudí, el projecte de decoració del temple. El jove arquitecte treballà entre el 1879 i el 1881 dissenyant un important mosaic que cobria tota la nau, obra que va deixar en mans de Luigi Pellarin.

Així doncs, fàcilment Antoni Gaudí i Luigi Pellarin, col·laboradors en diversos projectes, podrien haver treballat conjuntament en la reforma de l'altar i del paviment de Santa Maria de Ripoll, una afirmació que encara es pot veure amb més possibilitats de ser certa si introduïm un altre personatge molt lligat a la vida i l'obra de Gaudí.

A *El Siglo Futuro* i a *La Iberia* del 21 de gener de 1890 i al *Diario oficial de avisos de Madrid* del 22 de gener de 1890 es publica una notícia que introdueix aquest nou protagonista: “Según dicen en Barcelona, el opulento capitalista don Eusebio Güell ha regalado para ser colocadas en el baldaquino del monasterio de Ripoll dos magníficas columnas de alabastro oriental que proceden de las canteras que dicho señor posee en Garraf. Las columnas son de una sola pieza y miden 12 palmos de altura.”

A *L'Eco de Sitges* del 9 de febrer de 1890 es publicava: “Don Eusebio Güell ha regalado cuatro magníficas columnas de alabastro oriental, procedentes de las canteras que este acaudalado propietario posee en las costas de Garraf, con destino al altar mayor de la iglesia de Santa María de Ripoll. Estas columnas, que son de una sola pieza de unos 2,50 metros de alto, han sido labradas por el señor Ventura.”

Els marbristes Ventura Hermanos, amb tallers a la ronda de Sant Antoni, número 70, i al carrer de Muntaner, número 6, de Barcelona, van ser els grans col·laboradors de Gaudí en la realització dels treballs de marbre del Palau Güell de Barcelona, obra portada a terme entre el 1886 i el 1888. Igual que les columnes regalades per Eusebi Güell a Santa Maria de Ripoll, la major part de la pedra utilitzada per a la decoració del Palau Güell, on també trobem “alabastre oriental sanguini” en parets i elements estructurals de l'edifici, procedia de les pedreres que el propietari tenia al massís del Garraf.

L'alabastre oriental és una tipologia d'alabastre calcari, molt translúcid i que permet ser polit.

En la *Monografía de la Casa Palau y Museu del Excm. Sr. D. Eusebi Güell y Bacigalupi*, publicada pel Centre Excursionista de Catalunya l'any 1894, trobem un catàleg d'especialitats artístiques, i, dins del capítol d'escultures, ens descriu: “En altre del corredors (vestíbul del entressol) hi ha guardadas tres columnas de alabastre oriental, de la pedrera de Garraf, notables com a pessos de gran dimensió (prop de 3 metres).”

Unes característiques similars, per no dir exactes, que les de les columnes que van col·locar a Santa Maria de Ripoll.

També van ser els germans Ventura els encarregats de dur a terme, l'any 1884, l'altar de marbre per a l'església de Portbou, un projecte realitzat per l'arquitecte Joan Martorell. Joan Bassegoda, i, posteriorment, Xavier Jové, també tenen la teoria que Antoni Gaudí va col·laborar un cop més amb el seu mestre en aquest projecte gironí, un altre tema que s'hauria de continuar estudiant a fons.

Així doncs, no seria gens desencaminada la hipòtesi que Eusebi Güell hagués encarregat al taller Ventura l'elaboració de les columnes de marbre que Antoni Gaudí havia dissenyat per a l'altar major de Santa Maria de Ripoll. Però avui dia no tenim cap document que ho certifiqui.

El dissabte 17 de juny de 1893, pocs dies abans de la inauguració, es diu: “Lo Sr. Vives de Barcelona, escultor en marbre, ha enviat ja a Ripoll la part de l'altar major que se li havia encarregat, y juntament hi ha enviat també les quatre làpides de marbre treballades y gravades amb molt d'art.”

Es tracta d'unes peces realitzades pels escultors Vives i Albareda de Barcelona. Un any abans, a *La Vanguardia* del 14 d'octubre de 1892, ja es publica una notícia sobre algun d'aquests elements artístics destinats a Ripoll: “Hemos tenido ocasión de ver en el taller que para labrar mármoles tienen los escultores señores Vives y Albareda en la calle de Floridablanca esquina a la de Villarroel, dos preciosos sarcófagos que, con planos del arquitecto señor Rogent, han construido por encargo de la distinguida familia de Prats y Roquer, con destino a una capilla que será instalada en el histórico monasterio de Ripoll.”

El dia 2 de juliol de 1893, el bisbe Josep Morgades va beneir el nou altar major, tot i que les obres de restauració no estaven acabades i van continuar durant uns quants anys més.

I quan sembla que tot més o menys ens encaixa, i que Antoni Gaudí podria ser l'autor de l'altar major de Ripoll, al setmanari *El Siglo Futuro*, del 29 de setembre de 1891, es publica una nota que atribueix l'altar major al “joven arquitecto Sr. Rogent”, autor també de l'altar del Sant Crist en una de les set capelles del creuer. Revi-

sant l'hemeroteca, puc dir que aquesta notícia no va patir el mateix efecte *tsunami* que la que atribuïa l'altar major a Gaudí, tot i que sí que hi ha moltes notícies que ens parlen de la col·laboració de Francesc Rogent i Pedrosa (1861 - 1898) en les obres de restauració del monestir de Ripoll al costat del seu pare.

Ara, amb els noms com a possibles autors del projecte d'altar major, i davant de l'evidència que Antoni Gaudí no necessita presentació, crec que és just no passar l'oportunitat de fer una petita ressenya sobre la figura de Francesc Rogent i Pedrosa (1861 - 1898).

Francesc era el primer fill del reconegut arquitecte Elies Rogent, un dels grans arquitectes catalans, fundador i primer director de l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona. Per les seves classes van passar els principals protagonistes de la història de l'arquitectura catalana dels segles XIX i XX, I, entre aquests, Gaudí i el fill d'Elies Rogent, Francesc, el qual obtingué el títol d'arquitecte a finals de juny del 1887 amb un excel·lent, tal com es publicà a *La Vanguardia* el dia 1 de juliol. Des d'un primer moment, Francesc va poder treballar en importants projectes que dirigia el seu pare.

A mitjan novembre del 1886, Francesc Rogent, que encara no havia obtingut el títol d'arquitecte, va fer els plànols per a l'edifici del Fomento Martinense a Sant Martí de Provençals, actualment un barri de Barcelona. L'any 1888, i amb motiu de les obres al Parc de la Ciutadella per a l'Exposició Universal, Francesc Rogent, seguint l'encàrrec del seu pare Elies Rogent, director d'obres del gran projecte, va portar a terme el disseny del dipòsit d'aigües del Parc. Per unir el parc amb el primer pis del dipòsit, el jove arquitecte també va dissenyar un pont de ferro de 20 metres de llargada, que va ser col·locat al seu lloc a finals de març del 1888. També fou l'autor de la decoració de l'església de la Ciutadella (1888).

Entre les seves obres hi ha el Castell de Montsolís a Sant Hilari, i a Barcelona dissenyà el panteó del Sr. Josep Fortuny al cementiri del Sud-oest, la botiga del fotògraf Napoleón a la rambla de Santa Mònica, així com els ja desapareguts edificis del Frontó Condal (1896), que estava al carrer de Rosselló, entre el carrer de Balmes

i la rambla de Catalunya, i el Cafè Colón (1897) de la plaça de Catalunya cantonada amb el passeig de Gràcia, un dels locals més concorreguts a la Barcelona del canvi de segle.

Però si Francesc Rogent té un edifici que m'és proper és el Cau Ferrat de Sitges (1893-1894), del qual en portà la direcció facultativa juntament amb el mestre d'obres Jaume Sunyer i Juncosa. L'any 1893 Santiago Rusiñol va comprar dues cases de mariners al carrer de Fonollar, arran de les roques del mar, amb l'objectiu de construir-se la seva casa taller. L'artista va encarregar al seu amic Francesc Rogent el projecte i aconseguí un interessant edifici eclèctic, bressol del Modernisme català, un espai ideat conjuntament per Rusiñol i Rogent.

I tornant a les col·laboracions amb el seu pare, potser la més important fou la restauració del monestir de Santa Maria de Ripoll, en la qual s'implicà directament l'any 1892, quan el pare li delegà la direcció directa de les obres, mentre ell les continuava dirigint activament des de Barcelona.

En aquesta restauració, Francesc va firmar la tomba de Berenguer III, amb una escultura eqüestre de Llimona; la de Guifré el Pilós i la sumptuosa capella funerària de Joaquim Prats i Roquer. També era disseny d'ell el gran finestral de vidre de colors de la façana principal, un rellevant treball realitzat pel taller "Fills d'Eudald R. Amigó" i que va ser col·locat a finals del 1890. Però, com a artista complet, Francesc Rogent també va dissenyar el servei d'altar per a un dels altars dissenyats per ell al monestir, unes peces d'estil romànic fetes al taller dels germans Gelabert. Del mateix estil és la pila baptismal, encarregada i pagada per l'Associació Excursionista de Catalunya, que l'arquitecte dissenyà l'any 1893.

Just quan l'arquitecte començava a despuntar, i un any després de la mort del seu pare, el 21 de febrer de 1897, Francesc Rogent morí a Barcelona el 12 de febrer de 1898, a trenta-set anys. El seu enterrament va ser una important demostració de dol pública, mostra de l'estima que la societat barcelonina tenia per aquest malaguanyat arquitecte, en el qual tantes esperances s'havien posat.

Detall del sepulcre del comte Ramon Berenguer III, en una de les capelles del monestir de Ripoll, projecte d'Elies Rogent i obra escultòrica de Josep Llimona (Fotografia: Guilera)

Imatge de la nau central de Santa Maria de Ripoll, amb el baldaquí de Rubió i Bellver, i l'altar major d'Antoni Gaudí (Fotografia: G. Sala)

Doncs bé, ara que ja hem desglossat qui era Francesc Rogent Pedrosa, torno a la meua pregunta: qui va ser l'autor de l'altar major del monestir de Santa Maria de Ripoll?

Durant el mes de juliol del 1910, Antoni Gaudí va assessorar l'arquitecte Joan Rubió i Bellver (1870 - 1952), deixeble seu, sobre quin era el millor lloc per situar el baldaquí i va decidir que aquest hauria d'estar al centre del creuer de la basílica, sota el cimbori. L'estructura estava envoltada per set bells plafons a l'oli realitzats pel pintor Joan Llimona.

Des del 1903, Rubió col·laborava amb Gaudí en la reforma de la catedral de Mallorca, per a la qual el mestre també havia dissenyat un gran bladaquí sobre l'altar major, construcció que ens podria recordar l'altar de la basílica de Santa Maria de Ripoll, inaugurat el dia 28 d'abril de 1912 amb una solemne missa. El baldaquí, i no pas les pintures de Llimona, va rebre fortes crítiques del conservador del Museu Episcopal de Vic, mossèn Josep Gudiol i Cunill, desavinença que es va fer pública mitjançant articles publicats a *La Veu de Catalunya*.

Però durant el mes d'agost del 1936, just en iniciar-se la Guerra Civil Espanyola, la basílica de Santa Maria de Ripoll va patir greus atacs i fou cremada, fet que va suposar la desaparició del baldaquí i de l'altar i només es van salvar les pintures de Llimona.

I fins aquí aquest "estat de la qüestió" sobre l'altar major de Santa Maria de Ripoll. Són una sèrie de dades que em serveixen per donar context històric a la meua suposició, que Antoni Gaudí, juntament amb molts dels seus col·laboradors en altres projectes, va treballar en la restauració de la basílica. Com més dades recullo, més dubtes tinc. Com eren les columnes d'alabastre oriental que va regalar Eusebi Güell? Quan van desaparèixer? Gaudí va col·laborar amb Joan Rubió en aquest projecte per tal de completar la seva obra de l'altar?

Dues de les teles que decoraven el baldaquí, obra de Josep Llimona (Fotografia L. Roisin)

Escultura de la Mare de Déu del Roser, al monestir de Ripoll, obra de Josep Llimona
(Fotografia: L. Roisin)

NOTA BIBLIOGRÀFICA

Per a la realització d'aquest estudi m'he basat principalment en el buidat de l'hemeroteca catalana i espanyola, així com en la consulta de diversos arxius.

- AUTORS DIVERSOS (1986). *Antoni Gaudí, 1852-1926*, catàleg d'exposició. Barcelona: Fundació Caixa de Pensions.
- (1990). *El Palau Güell*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- (2002). *Gaudí 2002: Any Internacional Gaudí*. Barcelona: Generalitat de Catalunya / Ajuntament de Barcelona / Ministeri de Cultura.
- (2002). *El Modernisme*. 4 vol. Barcelona: Ed. Isard.
- ARTIGAS, I. (2007). *Gaudí. Obres completes*. Barcelona: Ed. Evergreen.
- ARTIGAS RAMONEDA, JOSÉ (1886). *El monasterio de Santa María de Ripoll*. Barcelona: F. Giró.
- BASSEGODA NONELL, J. (1985). *Gaudí*. Barcelona: Ed. Salvat.
- (1989). *El Gran Gaudí*. Sabadell: Ed. AUSA.
- (2001). *Gaudí, la arquitectura del espíritu*. Barcelona: Ed. Salvat.
- (2001). *El Señor Gaudí: recull d'assaig i articles*. Barcelona: Ed. Claret.
- BERGÓS, J. (1954). *Gaudí, l'home i l'obra*. Barcelona: Ed. Ariel (ed. en castellà per Universitat Politècnica, 1974; Barcelona: Ed. Lunwerg, 1999).
- CIRLOT, J. E. (1950). *El arte de Gaudí*. Barcelona: Ed. Omega.
- FLORES, C. (1982). *Gaudí, Jujol y el Modernismo catalán*. Madrid: Ed. Aguilar.
- HENSBERGEN, G. VAN (2001). *Antonio Gaudí*. Barcelona: Ed. Plaza Janés.
- JUNYENT, E. (1975). *El monestir de Santa Maria de Ripoll*. Ripoll: Junta d'Obra.
- LAHUERTA, J. J. (1990). *Gaudí i el seu temps*. Barcelona: Ed. Barcanova.
- MARTINELL, C. (1967). *Gaudí, su vida, su teoría, su obra*. Barcelona: Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya (COAC); Barcelona: Ed. Blume, 1975.
- MERCADER, L. (2002). *Antonio Gaudí. Escritos i documentos*. Barcelona: El Acanalado / Quaderns Crema.
- PERMANYER, LL. (1996). *El Gaudí de Barcelona*. Barcelona: Ed. Polígrafa.
- POBLET, J. M. (1973). *Gaudí: l'home i el geni*. Barcelona: Ed. Bruguera.
- PUIG BOADA, I. (1929). *El Temple de la Sagrada Família*. Barcelona: Ed. Barcino.
- (1981). *El pensament de Gaudí*. Barcelona: COAC.
- RÀFOLS, J. F. (1929). *Gaudí*. Barcelona: Ed. Canosa, 1929; Barcelona: Ed. Aedos, 1952 i 1960.
- SOLÀ MORALES, I. (1975). *Joan Rubió i Bellver y la fortuna del gaudinismo*. Barcelona: La Gaya Ciencia.
- TARRAGONA, J. M. (1999). *Gaudí: biografía de l'artista*. Barcelona: Ed. Proa.